

Gymnázium Terézie Vansovej
17. novembra 6, 064 01 Stará Ľubovňa

**ROZMANITOSŤ ĽUDOVÉHO ODEVU V OKRESE
STARÁ ĽUBOVŇA**

Stredoškolská odborná činnosť

Teória kultúry, umenie, umelecká, odevná tvorba

Stará Ľubovňa
2017

Riešiteľ:
Bujňák Ján
Ročník štúdia: **tretí**

Gymnázium Terézie Vansovej
17. novembra 6, 064 01 Stará Ľubovňa

**ROZMANITOSŤ ĽUDOVEHO ODEVU V OKRESE
STARÁ ĽUBOVŇA**

Stredoškolská odborná činnosť

Teória kultúry, umenie, umelecká, odevná tvorba

Stará Ľubovňa

2017

Riešiteľ:

Bujňák Ján

Ročník štúdia: **tretí**

Konzultantka: PhDr. Daniela Derevjaníková

Čestné vyhlásenie

Vyhlasujem, že celú prácu stredoškolskej odbornej činnosti na tému „Rozmanitosť ľudového odevu v okrese Stará Ľubovňa“ som vypracoval samostatne, s použitím uvedenej literatúry. Som si vedomý zákonných dôsledkov, ak v nej uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Starej Ľubovni dňa 13.01.2017

.....

podpis

Pod'akovanie

Týmto chcem vyjadriť svoje pod'akovanie pani konzultantke PhDr. Daniele Derevjaníkovej, pani PaedDr. Anne Derevjaníkovej, PhD. a pani etnologicke Ľubovnianskeho múzea Mgr. Barbore Šumskej za odbornú pomoc a odborné konzultácie pri tvorbe tejto práce.

Ďalej by som sa chcel pod'akovať pani Gizele Ščigulinskej, Anne Gernátovej, Viole Vasilíkovej a pani Margite Pružinskej za požičanie svojich krojov na fotenie a za čas strávený popisovaním krojov. Za požičanie kroja by som chcel pod'akovať aj pánovi Jánovi Gondekovi a Ing. Jánovi Jankelovi.

Moje pod'akovanie ďalej patrí i ľuďom, ktorí nemalým spôsobom prispeli k tvorbe tejto práce, a to Márii Anne Vasilíkovej a Alexandre Klimkovej za pomoc pri obliekaní a požičanie krojov v Chmeľnici, Kristiánovi Kormošovi za fotenie a pomoc pri obliekaní v Šambrone, pani Helene Kormošovej za požičanie svojich krojov v Šambrone, Bc. Jánovi Knapikovi za pomoc pri tvorbe farebnej fotobrožúrky, Bernadete Murckovej za sprostredkovanie a pomoc pri hľadaní krojov v Plavči a pani profesorku Mgr. Veronike Bolešovej za aktívnu pomoc pri vypracovávaní tejto odbornej práce.

V neposlednom rade by som chcel pod'akovať Kláre Kovalčíkovej za obetovaný čas strávený fotením a chodením po jednotlivých obciach a svojim rodičom za rešpektovanie času stráveného vypracovávaním tejto práce

OBSAH

Čestné vyhlásenie.....	2
Podakovanie	3
OBSAH	4
ÚVOD	5
1 PROBLEMATIKA A PREHLAD LITERATÚRY	6
1.1 Okres Stará Ľubovňa.....	6
1.1.1 História.....	6
1.1.2 Osídlenie	7
1.1.3 Obyvateľstvo.....	7
1.1.4 Súčasnosť okresu	8
1.2 Ľudový odev ako prejav materiálnej kultúry regiónu	9
1.2.1 Obec Šambron.....	10
1.2.2 Obec Lesnica.....	11
1.2.3 Obec Chmeľnica	12
1.2.4 Obec Plaveč.....	13
2 CIELE PRÁCE	14
3 MATERIÁL A METODIKA.....	15
4 VÝSLEDKY PRÁCE	16
4.1 Obec Šambron.....	16
4.2 Obec Lesnica.....	17
4.3 Obec Chmeľnica	18
4.4 Obec Plaveč.....	18
4.5 Obec Čirč	19
5 DISKUSIA.....	21
5.1 Obec Šambron.....	21
5.2 Obec Lesnica.....	21
5.3 Obec Chmeľnica	22
5.4 Obec Plaveč.....	22
5.5 Obec Čirč	23
ZÁVER	24
Zhrnutie.....	25
Resumé.....	26
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	27
PRÍLOHY	28

ÚVOD

Dlhá a krásna to cesta do minulosti po stopách našich predkov. Žijeme vo veľmi hektickej dobe, nemáme čas sa na chvíľu zastaviť a pozrieť sa do minulosti. Nemáme čas sa pozrieť do klenotnice našich starých mám a starých otcov, ktorí nám v nej toľko bohatstva zanechali. Zanechali nám bohatú ľudovú kultúru, ktorú si mládež v tejto dobe vôbec neváži. Dnes si už len málokto nájde čas, aby zašiel do múzea či skanzenu. Zmenila sa doba, zmenila sa móda a dnes je už len pár ľudí, ktorí sa aj napriek tejto dobe, v ktorej sa tradičný odev vytráca z povedomia bežných ľudí, dokážu obliekať tak ako v minulosti. V bežný deň si obliekajú tradičný ľudový odev - kroj, tak ako ich to naučili ich mamy, babky, prababky. Toto nás na týchto ľuďoch veľmi fascinuje a toto bol hlavný dôvod vypracovania tejto odbornej práce. Touto prácou by sme chceli zasvätiť mladých ľudí do tajomstva ľudového odievania v rôznych dedinách nášho okresu. Cieľom tejto práce je zdokumentovať podoby ľudového kroja, ako jedného z prejavov materiálnej kultúry obcí okresu Stará Ľubovňa.

A predsa, aj v tejto modernej dobe sa nájdu ľudia, ktorí sa rozhodli túto krásu starých mám naďalej zachovávať a dostávať do povedomia verejnosti. Veľkú časť týchto ľudí tvoria členovia folklórnych skupín a súborov, ktorí svojimi vystúpeniami pripomínajú, oživujú tradície a ľudové odevy. Ďalšími sú absolventi vysokých škôl – etnológovia. Títo odborníci dokážu kultúru, ktorú nám odovzdali staršie generácie stále oživovať a zveľaďovať.

Túto tému sme si vybrali pre náš záujem o zvyky a tradície, ale hlavne o ľudový odev. Keďže sme členmi folklórneho súboru Ľubovňan, tak s krojmi prichádzame do styku pomerne často a tie nám prirástli k srdcu. V tejto odbornej práci sme si vybrali 5 obcí z okresu Stará Ľubovňa, v ktorých sme skúmali všetky časti dievčenského a chlapčenského ľudového odevu.

1 PROBLEMATIKA A PREHĽAD LITERATÚRY

1.1 Okres Stará Ľubovňa

Medzi najzaujímavejšie, prírodne i etnicky najpestrejšie okresy našej krajiny patrí okres Stará Ľubovňa. Je najmladším okresom, lebo v takej podobe v akej ho poznáme dnes vznikol až v roku 1968. Okres Stará Ľubovňa má niečo vyše 50 000 obyvateľov bývajúcich v 42 obciach a 2 mestách. Okres Stará Ľubovňa hraničí na východe s okresom Bardejov, na juhovýchode s okresom Sabinov, na juhozápade a západe s okresom Kežmarok. Severná hranica okresu dlhá 75 km sa zhoduje so štátnou hranicou s Poľskom. (Chalupecký a Pokrivčák, 1987)

1.1.1 História

„Archeologické nálezy dokazujú, že územie okresu bolo osídlené od praveku. Už v staršej dobe kamennej žil neandertálsky človek vo Vyšných Ružbachoch.“ (Chalupecký a Pokrivčák, 1987).

Tatárska pohroma v rokoch 1241 – 1242 naše územie vyľudnila. Krajina sa dostala do rúk šľachtických rodín z Hrhova a Brezovice.

Najvýznamnejším mestom okolia bol Podolíneč. V roku 1292 dostal rozsiahle výsady. Najvýznamnejšou z nich bolo rozsiahle právo skladu, umožňovalo kontrolovať veľkú časť obchodu s Poľskom. Podobne ako Podolíneč, aj Stará Ľubovňa existovala už pred vpádom Tatárov, hoci písomne sa spomína až v roku 1292. Zakrátko bol na kopci nad Starou Ľubovňou postavený hrad Ľubovňa, ktorému bola podriadená až do roku 1364. V tomto roku sa stala plnoprávnym slobodným kráľovským mestom, používajúcim rovnaké práva ako Košice. Pre rozvoj mesta malo veľký význam aj privilégium Vladislava Jagelonského z roku 1414, ktorým odpustil všetkým občanom Starej Ľubovne polovicu cla v celej oblasti Krakova.

Vážna udalosť, ktorá zásadne ovplyvnila vývoj okresu Stará Ľubovňa ale aj širšej časti Spiša, sa stala v roku 1412. Vtedy uhorský kráľ Žigmund Luxemburský vyriešil momentálny nedostatok financií tak, že si od poľského kráľa vypožičal 37 000 kôp českých grošov. Za to mu do ich vrátenia dal do zálohu 13 spišských miest, ďalej Starú Ľubovňu, Podolíneč a Hniezdne, ako i hrady Ľubovňa a Podolínsky hrad, spolu s obcami patriacimi do ich hradných panstiev. Až v roku 1772 bolo územie zálohu pričlenené späť k Uhorsku. Veľa obcí v okolí Starej Ľubovne sa venovalo prácam

v lesoch a chovu oviec a dobytku. Zvláštne postavenie získali len Vyšné Ružbachy, pri ktorých vznikli známe a vyhľadávané kúpele. Ani vedľajšie zamestnania ako drotárstvo, košíkárstvo nedokázali odstrániť biedu po populačnej explózii v druhej polovici 19. storočia. Začalo sa obrovské vystaľovalectvo. Vystaľovalci mali namierené okrem najväčšej vlny do Ameriky, aj do iných krajín ako Kanada, Francúzsko, Srbsko, Rumunsko či Bulharsko. Okres bol oslobodený 21. – 25. januára 1945. Novozriadenie okresu v roku 1968 otvorilo obyvateľstvu veľa nových pracovných možností (Chalupecký a Pokrivčák, 1987).

1.1.2 Osídlenie

V 12. storočí sa usádzajú Poliaci v najsevernejšej časti Spiša, ktorí mali účasť aj na neskorších doosídľovacích procesoch. V druhej polovici 12. storočia sem zavítali prví nemeckí a valónski kolonisti. Avšak omnoho viac nemeckých prisťahovalcov sa na Spiši usádza až po roku 1241, teda po tatárskom vpáde.

Až na začiatku 13. storočia sa stretávame s písomnými dokladmi o existencii spišských osád. Ľubovnianska kotlina svojím pahorkovitým reliéfom vytvárala najpriaznivejšie podmienky pre trvalejšie osídlenie. Na tomto území bolo evidovaných 5 - 7 osád. Najpočetnejšiu zložku obyvateľstva do konca 13. storočia tvorili Slováci a Nemci, v menšej miere boli zastúpení Maďari, Valóni a Poliaci. V 14. storočí zasiahla Spiš posledná doosídľovacia vlna stredoveku na valašskom práve. Zúčastnilo sa jej najmä obyvateľstvo v písomných prameňoch nazývané Walachos, Ruthenos (Valasi a Rusíni). Začiatkom 15. storočia sa na území Spiša spomína národnostná skladba Ancingani (Rómovia). Toto storočie sa taktiež pokladá za obdobie zániku osád na Spiši. Od 13. po prvú štvrtinu 16. storočia sa celkovo v spomínanej oblasti uvádza približne 270 sídel (Števík, 2005).

1.1.3 Obyvateľstvo

Staroľubovniansky okres je z prírodného hľadiska hornatý okres a tomu nasvedčuje aj živobytie obyvateľstva. Zložitá konfigurácia terénu a prírodné podmienky spôsobili, že toto územie malo obmedzené možnosti poľnohospodárstva a po stáročia patrilo k najbiednejším okresom Slovenska. V polovici 18. storočia v Starej Ľubovni vykonávalo remeslá 61% obyvateľstva. Najviac bolo tkáčov, obuvníkov, krajčírov, mäsiarov či kožušníkov. Iba málo obcí z okolia Starej Ľubovne malo úrodnejší chotár.

V 18. storočí sa na dvoch tretinách pôdy v týchto obciach pestoval ovos, trochu jačmeňa a žita. Pšenica bola takmer neznáma plodina. Obce v okrese sa venovali prácam v lese, chovu dobytky a oviec.

Charakteristika tohto krásneho okresu by bola neúplná, keby sme nespomenuli pracovité, skromné a veľmi pohostinné obyvateľstvo, ktoré v tomto kraji žije už mnoho rokov. Už od dávneho stredoveku až do súčasnosti žije na tomto malom území niekoľko národnostných a etnických skupín. Obyvateľstvo sa nárečovo a etnický delí na spišské a šarišské, avšak na tomto území žije značná časť obyvateľov rusínskej národnosti, ktorí majú zastúpenie hlavne v dedinách Kamienka, Jarabina a Jakubany. Ďalšia časť obyvateľstva v okrese patrí k tvrdým, ale veľmi pracovitým goralom. Týchto môžeme nájsť v dedinách Kolačkov, Lesnica a Nová Ľubovňa. Neďaleko mesta Stará Ľubovňa sa ešte nachádza dedina Chmeľnica, ktorá dodnes používa nemecký dialekt (Chalupecký a Pokrivčák, 1987).

1.1.4 Súčasný okres

Súčasný národnostný zloženie v okrese Stará Ľubovňa je znázornené v nasledujúcej tabuľke.

Tab. 1: Obyvateľstvo okresu Stará Ľubovňa podľa národnosti a pohlavia (<https://census2011.statistics.sk/tabulky.html>, 2011)

Národnosť	Muži	Ženy	Spolu
Slovenská	20 673	20 763	41 436
Maďarská	11	11	22
Rómska	2 142	2 101	4 243
Rusínska	1 740	1 754	3 494
Ukrajinská	99	130	229
Česká	60	66	126
Nemecká	117	101	218
Poľská	18	55	73
Chorvátska	3	0	3
Srbská	4	0	4
Ruská	1	11	12
Židovská	1	0	1
Moravská	11	7	18
Bulharská	1	0	1
Iná	26	11	37
Nezistená	1 530	1 419	2 949
Spolu	26 437	26 429	52 866

1.2 Ľudový odev ako prejav materiálnej kultúry regiónu

„V dejinách kultúry každého národa patrí významné miesto ľudovej kultúre ako nositeľke jednej z najvýraznejších etnických špecifik. Spomedzi javov ľudovej kultúry osobitné postavenie má tradičný odev – kroj, ktorý púta svojou rôznorodosťou foriem a pestrosťou výzdoby“ (Bosák a Bosák, 2006, s.206).

V staršom období mali na tradičný odev veľký vplyv 2 faktory: geografické prostredie a klimatické podmienky. Kroje sa spracovávali z ľanu a konopí, kože a kožušiny a priadza sa dorábala z ovčej vlny na výrobu textílii. Základnou funkciou kroja bola ochrana tela. Kroj je taktiež jedným zo znakov na rozlíšenie muža a ženy. Predpokladá sa, že pracovný a sviatočný kroj sa skladal z rovnakých častí. Charakteristickými znakmi sviatočného odevu sa stali ich výzdoba, nákladnosť i spôsob úpravy. Obyčajného laika na krojoch zaujíma hlavne vonkajšia vizuálna stránka ich podoby. Etnografa zaujíma vnútorná podstata kroja založená na štúdiu jeho zloženia z rôznych odevných súčiastok, ich strihu a vývoja. Súčasťou odevu bola úprava hlavy a obutie (Bosák a Bosák, 2006).

„Slobodné dievčatá chodili prostovlasé alebo v šatke. Muži, slobodní i ženatí, vždy nosili na hlave klobúk.“ (Bosák a Bosák, 2006, s.207) Chudobní sa obliekali podľa svojich možností, čiže do odevu, ktorý im bol dostupnejší. Bohatí zas podľa toho, aby mohli čo najlepšie vyjadriť svoje postavenie. V nedávnej histórii nastali 2 rôzne časti vývoja tohto oblečenia. Prvá smerovala k vytvoreniu polomestskej formy odevu, tmavšia farebnosť, absencia pestrej výzdoby, kombinácia mestských i tradičných odevných súčastí. Druhá časť viedla k úplnej výmene kroja za dobový mestský odev. Vývoj a nosenie pôvodného tradičného odevu pokračoval len v niekoľkých malých regiónoch Slovenska (Bosák a Bosák, 2006).

Obr.1 Mapa okresu Stará Ľubovňa podľa typu odevu (foto: autor, Andrej Čepiššák, Ján Lazorík, Monika Pavelčíková 7.10.2016)

1.2.1 Obec Šambron

Počiatky súčasnej obce Šambron siahajú niekde na začiatok 14. storočia. V roku 1366 dostal magister Jakub, protonotár uhorského palatína, od uhorského kráľa Ľudovíta I. do daru 2 zalesnené územia, do ktorých patrilo aj územie dnešnej obce Šambron. Prvá písomná zmienka o obci sa viaže k roku 1411. Čiernym dňom pre obec Šambron bol 23.1.1945. Červená armáda pri oslobodzovaní dediny používala delostreleckú paľbu. V obci vzplanul veľký požiar, ktorý zachvátil celú dedinu. Zhorelo 145 domov, 168 stodôl, 155 maštálí a 140 sypancov.

Dievčenský kroj

Dievčenský ľudový odev má niekoľko častí, z ktorých najvýznamnejšou je košeľa. Bola šitá z jedného kusu doma tkaného ľanového plátna. Pôvodne bola dlhá po členky a bez rukávov, avšak postupne sa skracovala a menila. Dievčenské kroje majú dlhé široké rukávy, ktoré sú v zápästí zapracované do úzkeho lemu – „obšyvky“. Dve nové časti odevu spodnička – „podovok“ a krátka košeľka – „oplička“ sa vyvinuli z pôvodnej dlhej košele. Spodnička bola taktiež šitá z domácky utkaného ľanového plátna. V páse sa upevňovala dlhšími šnúrkami. Avšak základnou časťou odevu bola sukňa. Spodný okraj bol obšitý rôznofarebným materiálom. Sukne sa skladali do záhybov – „favdov“. Teraz sa na výrobu sukni používajú materiály z prírodného a umelého hodvábu. Ako vrchný odev si dievčatá obliekali zásteru – „fartuch“. Šili ju

z kúpených pláten. V drieku boli nazberané alebo naskladané. Okraje zástery zdobili farebnými čipkami, napríklad čiernu zdobili bielou čipkou a bielu zase čiernou čipkou. „Šurc“ – je zvláštny druh zástery dlhý ako sukňa. Ďalším zo základných komponentov dievčenského kroja bol lajblik - „vajblik“. Na jeho zhotovenie sa používali kúpené, väčšinou tmavé materiály. Tento odev mal formu dnešnej vestičky s malým krčným výstrihom a zapínaním na gombíky. Podšívané boli najčastejšie domácim plátnom a zdobili sa rôznofarebnými šnúrkami, korálkami, zlatistými a striebřistými kolieskami. Slobodné dievčatá si začiatkom 20. storočia začali kupovať rôzne ozdoby, napríklad brošne, prstene, hrebene, stužky. V lete chodili bosé. V chladnejšom období si obúvali krpce – „kerpci“. Šili sa doma z kože. Bohatšie rodiny si zaobstarávali čierne kožené čižmy – „skirni“.

Chlapčenský kroj

V porovnaní s dievčenským krojom bol chlapčenský oveľa jednoduchší. Biela košeľ a zhotovená z ľanového plátna bola základom chlapčenského kroja. Úzky klin bol všitý od podpazušia až po dolný okraj košele. Najstaršou súčasťou boli gate – „gači“, ktoré sa šili zväčša z ľanového plátna a v páse sa sťahovali šnúrkou. V zime sa na pláténé gate nosili vrchné nohavice – „chovošni“. Na nich bola i nenápadná ozdoba – „obranka“ – farebne odlíšená šnúrkou všitá v bočných švíkoch. Na košele si chlapci obliekali lajblik – „vajblik“. Bol šitý z jemného modrého súkna a bol bohato vyzdobený. Drahé čižmy kupovali svojim deťom len bohatšie rodiny. Pôvodne sa k tomuto kroju nosili krpce – „kerpci“, ktoré si chlapci sami zhotovovali z kúskov kože (Bartko a Derfiňák, 2010).

1.2.2 Obec Lesnica

V tejto obci nebol až dodnes vykonaný dôkladný archeologický výskum, ktorý by priniesol priame dôkazy o najstaršom osídlení. Preto, pri formulovaní záverov museli archeológovia vychádzať z použitia dedukčnej metódy. K rozvoju života v severnom Zamagurí došlo po vzniku Veľkej Moravy. Prvá písomná zmienka o dedine existuje z roku 1297. Poslední, ktorí vlastnili Lesnicu boli šľachtici z rodu Švábyovcov. 28.11.1938 bola obec násilne pripojená k Poľsku. Na krátky čas sa tak splnili snahy politikov Poľska o ovládnutie celého severného Zamaguria. Zmena nastala po vypuknutí 2. sv. vojny. 1.9.1939 slovenská armáda obsadila celé územie odstúpené Poľsku.

Dievčenský kroj

Základom tohto odevu bola bendľačka, na ktorú sa dávala košeľa - „košuľa“. Rukávy košeľe sa končili širokými manžetami, ktoré končili čipkou. Nato sa obliekala sukňa zhotovená z ľanu alebo kartúnu. Spodná sukňa sa zhotovovala z troch dielov a v páse bola pozberaná. Na sukni sa nosili zástery ozdobené čipkou. Obuv sa zhotovovala z kože, zo súkna alebo z jemnej kože. Charakteristickou okrasou boli sklenené porcelánové náhrdelníky - „goralky“.

Chlapčenský kroj

Základom chlapčenského odevu bola košeľa - „košuľa“. Táto košeľa bola bez gombíkov, iba v páse stiahnutá šnúrkou a na koncoch rukávov bola zdobená faldami. Na košeľu a spodné nohavice - „gače“ sa obliekali vrchné nohavice vyrábané z plátna, neskôr súkna. Na stehná sa vyšívali rôzne ornamenty. Opasok - „remeň“ sa dával do obruby a opásal okolo bedier aj dva razy. Tento odev dotváral kožuch - „serdok“. Na hlavách sa nosili klobúky - „krisaky“. K základnému kroju muža alebo chlapca patrila aj valaška - „cupaga“ (Smetana a Smetana).

1.2.3 Obec Chmeľnica

Vznik Chmeľnice spadá do obdobia zakladania nových sídel v Ľubovnianskom hradnom panstve, v druhom a treťom decénií 14. storočia. Obyvateľom spôsobovalo problémy to, že Chmeľnica mala byť založená vedľa veľkej rieky. Už to, že Chmeľnica dostala pomenovanie v nemeckom jazyku vo význame chmeľová záhrada, naznačuje nemecký pôvod jej zakladateľa. Prvá písomná zmienka o tejto obci existuje z roku 1315 (Krafčíková, 2014).

Dievčenský kroj

Dievčenský kroj sa skladal z viacerých častí. Základom tohto kroja bola domácky vyrobená biela ľanová košeľa s dlhým rukávom. Sukne – „kydle“ boli tkané z domáceho plátna a boli bohato zdobené modrotlačou. Zástera - „šurc“ bola dlhá ako sukňa a vyrábala sa z čierneho glatu. Na košeľu si dievčatá obliekali lajblik – „kamizol“. V zimných mesiacoch si cez prsia prekřížili šatku so strapcami – „šafolku“.

Chlapčenský kroj

Chlapčenský kroj bol ako vo väčšine obcí menej zdobený ako ten dievčenský. V Chmeľnici sa tento kroj skladal z plátenej košeli. Nohavice boli vyrábané domácimi gazdinkami z plátna alebo z ovčej vlny. Najvrchnejšiu vrstvu kroja tvoril lajblik – „kamizol“, ktorý sa vyrábal zo svetlomodrého súkna s dvoma radmi žltých kovových gombíkov.

Okrem členov folklórnych súborov a starých žien si tradičný kroj neoblieka takmer nikto. Aj tradičné začepčenie nevesty je už len zriedkavé (Kozák a kol., 2007).

1.2.4 Obec Plaveč

Najstaršia zmienka o dedine Plaveč je z roku 1269. Začiatkom 14. storočia sa v Plavči usadilo nové obyvateľstvo podľa zákupného práva. Cez Plaveč viedla dôležitá cesta z údolia Torysy do údolia Popradu. Pre severnú oblasť Šariša, taktiež aj Plaveč bol príznačný nedostatok pracovných príležitostí. Chlapi, ktorí nenašli uplatnenie doma odchádzali za prácou do Holandska, Anglicka, Írska aj Nemecka. Ekonomicky najslabšie boli viacdetné rodiny, ktorých otcovia väčšinou nemali trvalý pracovný pomer.

Dievčenský kroj

Základná časť odevu košľa – „paťolat“ sa vyrábala z bavlny. Sukňa bola zvyčajne vyrábaná pomocou modrotlače. Košeľ sa upínala ku krku a previazala sa bielou šatkou. Na košeľu sa obliekal živôtik – „lajblik“, zapínaný spredu ozdobnými gombíkmi. Cez plecia sa prehadzovala šafolka skladaná do trojuholníka a zviazaná za chrbtom. Pod sukňou sa nosili 3 spodničky. Na sukňu sa obliekala skladaná zástera – „fartuch“. Nohy sa obúvali krpce – „bačkori“ alebo v zime čižmy.

Chlapčenský kroj

Chlapci nosili košeľu s nazbieranými rukávami. Bola šitá z ľanového alebo konopného plátna. Spodnú časť odevu tvorili biele nohavice – „drelichovo chološne“. Najvrchnejšiu časť kroja tvorila vesta – „lajblík“ z modrého alebo čierneho súkna ozdobená mosadznými gombíkmi. Okrem voľnejších krpcov sa nosili aj čižmy (Radič, 2009).

2 CIELE PRÁCE

Cieľom tejto práce je zdokumentovať podoby ľudového kroja ako jedného z prejavov materiálnej kultúry obcí okresu Stará Ľubovňa. Okres Stará Ľubovňa je známy svojim multikultúrnym charakterom, a preto chceme zaznamenať typické znaky ľudového odevu niektorých národnostných skupín, ktoré tu žijú. Súčasťou spracovania bude aj:

- ✓ vytvorenie farebnej fotodokumentácie krojov zvolených obcí v podobe brožúry,
- ✓ prezentácia výsledkov práce dotknutým obecným úradom,
- ✓ prezentácia výsledkov práce v rámci SOČ.

3 MATERIÁL A METODIKA

Pri písaní tejto odbornej práce sme získavali informácie z kníh, ktoré sme našli v mestskej knižnici v Starej Ľubovni, v knižnici Ľubovnianskeho múzea v Starej Ľubovni ale aj na internete. Rozhodli sme sa vyhľadať a navštíviť etnologičku, ktorá nám poskytla svoje skúsenosti a poznatky. Všetky informácie získané spôsobom popísaným vyššie sme použili pri písaní práce najmä v teoretickej časti práce. Keďže pri našej práci bolo potrebné navštíviť ľudí z okolitých dedín, tak sme si s nimi dohodli stretnutia a stretli sa. Navštívili sme obce Šambron, Chmeľnica, Plaveč, Čirč a Lesnica. Ľudia v jednotlivých dedinách boli ochotní a požičali nám svoje kroje na vyskúšanie a odfotenie sa v nich. Tieto fotky sme neskôr použili na tvorbu farebnej fotodokumentácie krojov z okresu Stará Ľubovňa.

Keďže sme slobodní, a patríme k mladej vrstve obyvateľstva, tak v tejto odbornej práci sme sa sústredili na ľudový odev slobodných dievčat a slobodných chlapcov v jednotlivých dedinách.

4 VÝSLEDKY PRÁCE

4.1 Obec Šambron

Obec Šambron podľa typu odevu patrí do spišsko-rusínskej oblasti. Spolu s obcou Šambron do tejto oblasti patria aj dediny Jakubany, Jarabina, Kamienka, Litmanová, Strážany a Veľký Lipník. Navštívili sme 85 ročnú pani Gizelu Ščigulinskú, ktorá sa narodila v obci Šambron. Navštívili sme aj domáci archív krojov rodiny Kormošovej. Pani Helena Kormošová nám požičala kroje z 1. svetovej vojny a pomohla sa nám poobliekať.

Dievčenský kroj

Dievčenský kroj v obci Šambron je pomerne bohato zdobený. Kroj sa skladá z viacerých častí. Prvou časťou je košeľa - „opľiča“, ktorá siaha poniže pásu, pri krku je pekne nadrobno nazbieraná. Rukávy sú takisto nadrobno nazbierané. Druhou časťou je úzka spodnica - „podovok“, ktorá je na spodnej strane obšitá čipkou - „štrikeraj“. Ďalšími časťami sú spodnice, ktoré sú v bokoch veľmi nariasené. Celé spodnice sa škrobia, aby pekne stáli a žena bola v páse širšia. Dievčatá zväčša nosili 3 naškrobené spodnice. Ďalšou dôležitou časťou je sukňa - „kartonka“, ktorá sa šila z pestrofarebných hodvábov, napríklad pestro zelená, pestro oranžová, pestro ružová, žltá, tyrkysová a podobne. Sukňa je v páse pekne nazbieraná a všitá do úzkej lemovky, ktorá je pekne vyzdobená. Ďalšou časťou je živôtik - „vajblik“, ktorý sa šil z pestrých hodvábov, brokátov alebo zo šafolu. Na kroji nesmela chýbať ani zástera - „fartuch, šurc“. Šila sa z čierneho hodvábu. Zástera pokrývala predný diel sukne a siahala až po dolný okraj sukne. Celá zástera bola vyzdobená farebnými nitkami - „lacety“, ktorými sa zástera vyšívala a spodný okraj zástery lemuje čierna čipka. Poslednou časťou je šatka - „šafonka“. Šatku si dievčatá prehýnali na polovicu a kládli si ju na živôtik. Jeden cíp šatky visel na chrbte a zvyšne dva sa viažu na predok ku zástere. Na nohách ženy nosili biele pančuchy - „štrymfli“ a obúvali si čierne topánky s vyvýšenou sárrou, ktoré sa šnurujú. Dievčatá si zaplietali vlasy do jedného alebo dvoch vrkočov a priplietali si tam 2-3 stužky, ktoré siahali po koniec sukne. Výroba ženského kroja trvá aj mesiac. Pani Gizela šije kroje už takmer 80 rokov a tvrdí, že kroje musia ostať živé a nesmú zahynúť.

Chlapčenský kroj

Mužský kroj je v porovnaní s ženským krojom oveľa jednoduchší, a to tak z hľadiska počtu jeho častí, ako aj z hľadiska jeho zdobenía.

Základnou časťou je košeľa s dlhým rukávom, ktorá sa v zápästí nadrobno nazbiera a k tomu je prišitý pás látky - „obšyvka“. Okolo krku bol výstrih, ktorý sa zväzoval červenou stužkou, a bol ozdobený drobnou vyhačkovanou čipkou. Spodnou časťou sú nohavice - „chovošni“, ktoré sa šili z podomácky zhotoveného bieleho alebo sivého súkna - „podstavu“. Sú poobšívane červeným súknom, ktoré sa farbilo. Na vrch si muži obliekali lajblik - „vajblik“. Šil sa z modrého súkna, zdobí sa zlatými gombíčkami a pri krku sa nachádzali 2 brmbolce, ktoré sú z pestrofarebnej vlny. Na hlave nosili muži klobúk - „kavap“, zdobili si ho stužkou a perím z kohúta.

4.2 Obec Lesnica

Obec Lesnica patrí podľa typu odevu do goralskej oblasti spolu s obcami Veľký Lipník a Haligovce. V obci Lesnica nám požičal kroj sám majiteľ chaty Pieniny v Lesnici a zároveň prezident goralov Ján Gondek.

Dievčenský kroj

V tejto obci sme oslovili viacero starších ľudí, ktorí by doma mohli mať typický lesnícky kroj. Avšak to, čo sa nám podarilo zistiť pri dievčenských krojoch v obci Lesnica je veľmi smutné a zarážajúce. V celej obci Lesnica sa nezachoval dievčenský ľudový odev.

Chlapčenský kroj

Chlapčenský kroj v obci Lesnica pozostával z viacerých častí, podobne ako v ostatných dedinách. Základom tohto kroja bola pláténá košeľa - „kosuľa“. Na nohy si chlapci obliekali hrubé vlnené nohavice - „portky“, zdobené na stehnách. Na pás si dávali široký kožený opasok, ktorý sa zapínal na 3 pracky. Na košeľu si obliekali bohato vyšívajúci lajblik - „ľajbik“. Na nohy si obúvali hnedé kožené topánky krpce - „kolcuny“. Ako pokrývku hlavy vždy nosili klobúk - „kapelus“, ktorý bol podľa legendy zdobený mušličkami z neďalekej rieky Dunajec. Poslednou súčasťou goralského kroja a povinnou súčasťou každého goral'a je valaška po goralsky - „čupaga“.

4.3 Obec Chmeľnica

Obec Chmeľnica podľa typu odevu patrí do spišsko – nemeckej oblasti. Do tejto oblasti patria aj obce Lomnička, Lacková, Vyšné a Nižné Ružbachy. V obci Chmeľnica sme navštívili rodinu Vasilíkových. Pani Viola Vasilíková, 82 ročná rodáčka z nemeckej obce Chmeľnica, nám porozprávala ako sa kroje v Chmeľnici nosili niekedy. Alexandra Klimková a Mária Anna Vasilíková nám požičali svoje kroje a pomohli nám sa správne poobliekať.

Dievčenský kroj

Kroj bol v Chmeľnici vždy jednofarebný, najčastejšie červený, fialový či modrý, vyrobený z tesilu. V Chmeľnici sa ako najspodnejšia vrstva nosili 2 spodnice. Ako nám podotkla pani Viola dievčatá, ktoré boli tenšie nosili aj viac spodníc. Prvá spodnica bola úzka – „banduhemba“. Druhá spodnica bola dobre naškrobená, aby pekne stála – „ieboťitu“. Košele tkali ženy z plátna. Sukne – „ťitu“ a lajbliky – „kamazou“ boli vždy jednofarebné a zdobené jedným jednoduchým vzorom. Na sukne sa viazala čierna zástera – „fortuch“. Do vlasov si dievčatá viazali čelenky – „bôcht“ a do vrkoča si viazali stužky – „šnieroche“, ktoré boli voľne spustené až na okraj sukne. Na lajblik sa viazala šatka – „šafouka“, ktorá dievčatám a ženám zakrývala výstrih. Na nohy si dievčatá obúvali kožené topánky, alebo chodili bosé. Zaujímavosťou je, že v Chmeľnici sa na krku nenosili žiadne korálky ani iné ozdoby.

Chlapčenský kroj

Mužský kroj nebol ničím výnimočný. Chlapci nosili čierne tesilové nohavice a bielu plátenú košeľu. Na nohy si obúvali čierne topánky – „lakovky“. Na košeľu sa obliekal lajblik – „jongšo kamazou“, ktorý bol zdobený tenkou červenou a žltou stužkou po celom obvode lajblika. Chlapci v Chmeľnici nenosili žiadnu pokrývku hlavy.

4.4 Obec Plaveč

Obec Plaveč spolu s obcami Plavnica, Hromoš, Ľubotín, Vislanka a Pusté Pole patrí podľa typu odevu do šarišskej oblasti. V tejto obci sme navštívili pani Margitu Pružinskú, ktorá je rodáčkou z obce Plaveč a má 75 rokov. Bola veľmi ochotná, rada nám požičala kroje a porozprávala viac o krojoch z tejto obce.

Dievčenský kroj

Ženský kroj z Plavča nebol bohato zdobený. Celý kroj bol veľmi jednoduchý, ale pritom krásny. Celý kroj sa šil z plátna, ktoré si gazdinky ručne doma natkali. Neskôr sa tieto kroje šili z posteľného prádla, čiže z ľanu. Ako nám spomína pani Margita, ktorá ušila viac ako 50 plavečských krojov, výroba jedného dievčenského kroja trvá 2-3 týždne. Tieto kroje sú aj dnes veľmi vzácne, keďže sa nájde len málo ľudí, ktorí tieto kroje šijú ručne. V Plavči sa kroj skladal z rovnakých častí ako všade inde. Pod sukňou nosili dievčatá 2 spodnice, jednu úzku a druhú širokú, pekne naškrobenú. Aj v Plavči dievčatá v minulosti nosili viac spodníc, lebo čím bola dievčina širšia, tým bola krajšia. Dnes je to úplne naopak. Vrchný odev tvorila košeľa – „košuľa“, na ktorú sa pod lajblik dávala šatka – „kušinka“ zopnutá pod krkom sponou – „brošňou“. Na spodnice si dievčatá obliekali sukne – „kydľe“, ktoré boli veľmi pestrofarebné. Čierna zástera – „fartuch“ sa viazala na sukňu a bola po krajoch zdobená čipkou. Na lajblik si cez ramená dievčatá viazali rôznofarebné šatky – „šafolky“. Na nohy si obúvali kožené čierne čižmy – „buty“. Slobodné dievčatá si zaplietali 1 vrkoč zvrchu hlavy. Vo vrkoči sa naspodok uviazuje stuha na mašličku.

Chlapčenský kroj

Chlapci v minulosti nosili hrubé nohavice – „chološne“. Teraz sa nosia biele nohavice ušité z ľanu a na stehnách zdobené modrou stužkou. Chlapčenská košeľa bola veľmi zaujímavo vyšívaná okolo krku. V okolí krku bola košeľa skladaná a prešívaná červenými nitkami. Na košeli sa nosil bohato vyšívaný lajblik – „bruslik“. Na hlave nosili chlapci klobúk. Na ľavej strane klobúka mali pripnutú sponu – „brošňu“. Na zápästí nosili chlapci tzv. „zápästky“, ktoré boli šité z bavlny a z rôznych farieb.

4.5 Obec Čirč

Obec Čirč patrí aj s obcami Šarišské Jastrabie, Orlov, Kyjov, Matysová, Sulín, Malý Lipník, Hraničné, Hajtovka a Legnava do šarišsko - rusínskeho typu odevu. V obci Čirč sme navštívili 62 ročnú pani Annu Gernátovú, ktorá celý svoj život prežila v obci Čirč. Ako jedna z mála obyvateľov, pani Anna nosí ešte vždy kroj a to veľmi rada.

Dievčenský kroj

Dievčenský kroj v obci Čirč je jednoduchý a zároveň pekný. Biele časti kroja boli šité z domáceho ručne tkaného plátna. Z tohto plátna boli vyrábané spodnica - „spodnik“ a košeľa - „opliča“. Lajblik - „bruslik“ bol šitý zo zamatu. Rôzne farby lajblikov poukazujú na pestrofarebnosť „čirských“ krojov. Lajblik siahla dievčatám pod prsia tak, že sa im spod lajblika ukazovala košeľa. Sukne - „batkanica“ sa šili zo saténu alebo zo štofu, boli taktiež rôznych farieb, skladané na úzke faldy od hora až dole. Ako podotkla pani Anna, lajblik a sukňa nemuseli mať v Čirči rovnakú farbu. Na sukňu sa viazala zásterka - „fartuch“, väčšinou modrej farby. Na zásteru sa viazala rôznofarebná stužka. No nohách dievčatá nosili obuté čižmy červenej farby. Na hlavách nosili zapletený vrkoč a na konci stužky, ukončené mašličkou na konci vrkoča.

Chlapčenský kroj

Pôvodne chlapci v Čirči nosili hrubé nohavice - „chovošni“, ktoré sa však nezachovali. Teraz sa nosia biele pláténé nohavice - „nohavici“ na stehnách zdobené červeným vyšitím srdiečkom. Základ kroja tvorí košeľa - „košuľa“ šitá z domáceho plátna. Na rukávoch a pri krku je zdobená folklórnymi stuhami. No košeľu sa obliekal modrý lajblik - „bolerko“ zdobený zlatými gombíkmi a jemnou výšivkou. Na hlave nosili klobúk, v ktorom bolo biele pierko. Na nohy si obúvali čierne kožené čižmy.

5 DISKUSIA

V tejto časti práce porovnávame vlastné výsledky s výsledkami iných autorov. Snažíme sa porovnať materiály, techniky a spôsoby zdobenia jednotlivých ľudových odevov. Porovnávali sme odevy z jednotlivých obcí medzi sebou, ale aj jednotlivé obce osobitne. Informácie z kníh sme porovnávali s informáciami, ktoré sme zistili vlastným výskumom.

5.1 Obec Šambron

V obci Šambron bol dievčenský kroj najviac zdobený zo všetkých krojov skúmaných v tejto práci. Ženy a dievčatá v tejto obci si dávali záležať aby ich kroj bol čo najpestrejší. Bol bohato vyšívany rôznymi farbami.

Chlapčenské nohavice boli veľmi podobné s nohavicami z Lesnice, avšak neboli tak bohato vyšívane rôznymi ornamentmi. Aj košeľa bola veľmi podobná s košeľou z Lesnice a Chmeľnice, keďže nemali žiadnu ozdobu okolo krku.

V knižných zdrojoch sme sa vôbec nedozvedeli o podrobnostiach ohľadom šambronského kroja, ako napríklad, že dievčenské košele boli pekne nadrobno nazbierané pri krku a na rukávoch. Vôbec sa tam nespomína koľko spodníc dievčatá nosili. Našli sme rozpor medzi knihou a našim zdrojom. Kniha tvrdí, že základnou časťou odevu je sukňa, pričom náš zdroj nám tvrdil, že základnou časťou kroja je košeľa. Ďalší rozpor sme našli v tvrdení o farbe lajblika. V knižnom zdroji sme sa mohli dočítať, že lajbliky sa šili väčšinou z tmavej látky, ale dnešné zachovalé kroje z obce Šambron majú pestrofarebné lajbliky. Z chlapčenského kroja kniha vôbec nespomína 2 brmbolce našité na vrchu lajblika pri krku.

5.2 Obec Lesnica

Chlapčenský kroj v obci Lesnica patril medzi najkrajšie kroje v tejto práci. Tento odev bol najviac zdobený a aj farebne celkom pestrý. Zaujímavosťou je, že v obci Lesnica patrila ku kroju valaška a široký kožený opasok, ktorý sa zapínal na 3 pracky. Pri ostatných dedinách nič podobné nebolo. Goralí si dávali záležať, aby ich valašky boli čo najviac a najkrajšie zdobené. Väčšinou sa zdobili vyrezávaním.

Dievčenský kroj v tejto obci nemôžeme porovnávať s vlastným výskumom, keďže v obci Lesnica sa zachoval dievčenský kroj len v knižnej podobe. Je veľmi zarážajúce a smutné, že v celej dedine sa nenašla žena či dievčina, ktorá by mala doma typický lesnícky ľudový odev. Pri chlapčenskom kroji sme nenašli veľké rozdiely medzi knižnými informáciami a vlastným výskumom.

5.3 Obec Chmeľnica

Dievčenský kroj bol podstatne menej zdobený ako sme zvyknutý pri krojoch zo Slovenska. Keďže táto dedina je pôvodom nemecká, tak aj medzi krojmi je viditeľný veľký rozdiel. Chmeľnícke kroje boli podstatne jednoduchšie ako tie slovenské z okresu Stará Ľubovňa. Neboli tak bohato zdobené ani vyšívané. Ďalšou odlišnosťou od ostatných krojov bola tá, že dievčatá v Chmeľnici nenosili na krku žiadne korálky ani iné ozdoby.

Chlapčenský kroj v Chmeľnici pozostával z čiernych nohavíc, bielej košeli a obyčajných poltopánok. Jedine čo sa spájalo tento kroj s folklórom bol jemne zdobený chlapčenský lajblik. Tento kroj sa asi najviac líšil od chlapčenských krojov z ostatných dedín.

Taktiež informácie v knihách sa líšili s našim vlastným výskumom. Hlavné rozdiely sme našli v pomenovaniach jednotlivých častiach krojov. Knihy uvádzajú všeobecné pomenovania, platné pre všetky obce. V našom výskume sme sa zamerali na pomenovania častí krojov v pôvodnom nárečí. Ďalšie rozdiely sme našli v materiáloch, ktoré sa používali na výrobu krojov. Knižné zdroje uvádzajú, že sukne boli šité z domáceho plátna a pani Viola nám povedala, že domáce gazdinky šili pre svoje dievčatá sukne z tesilu.

5.4 Obec Plaveč

V obci Plaveč sme sa stretli s čisto šarišským typom odevu. Keď to porovnáme s inými šarišskými regiónmi ako napríklad Horná Torysa či Raslavice, je vidieť, že sa tie kroje veľmi podobajú, ak nie sú až identické.

Medzi knižnými informáciami a našim zdrojom sme nenašli veľké rozdiely v popise kroja. Rozdiely sme našli len v uvádzaných materiáloch na výrobu kroja. V knižných zdrojoch sa môžeme dočítať, že základná časť kroja, a to košeľ a sa vyrábala

z bavlny. Keďže pani Margita sama šije kroje tak nám uviedla, že celý kroj sa vyrábal z ručne natkaného plátna a neskôr z posteľného prádla, čiže ľanu.

5.5 Obec Čirč

V obci Čirč sme sa stretli s jednou zaujímavosťou, s ktorou sme sa nestretli v žiadnej inej obci a to s červenými dievčenskými čižmami. Tieto čižmy jasne naznačujú rusínsky typ odevu. Avšak chlapčenské nohavice a klobúk už sa viac podobajú na šarišský typ, v našej práci na obec Plaveč. Dievčenský lajblik nemuseli mať v Čirči rovnakú farbu, ako tomu tak bolo v Chmeľnici. Čirčanské kroje boli pestrosťou a farebnosťou veľmi podobné krojom zo Šambronu.

Obec Čirč ako jediná obec z nášho výskumu nemá vo svojej knihe zahrnuté nič, čo sa týka ľudového odievania. Aj týmto by sme chceli motivovať obec Čirč k vytvoreniu malej brožúry ohľadom ľudového odievania, ako to majú urobené iné obce ako napríklad Chmeľnica a Lesnica.

ZÁVER:

Je nám veľmi smutno keď sa prechádzame po dedine a vidíme tie staré krásne domy častokrát opustené. Chce sa nám plakať a smiať, keď nahliadneme do jedného z týchto domov a zistíme, akú krásu v podobe ľudového odevu ukrýva. Prečo sú ľudia, nevážiaci si dedičstvo našich starých mám a otcov? Prečo nedokážeme zveľaďovať a oživovať kultúru a odev, ktorý bol kedysi v móde? Najčastejšia odpoveď je, lebo dnes sa to už nenosí, dnes to nieje v móde a veľa ľudí sa za to hanbí.

Sme mladí ľudia, ktorí žijú v modernej dobe. Mobily, tablety, notebooky, náušnice v uchu, roztrhané nohavice a rôzne iné kadejaké vymoženosti, aké si naše staré mamy a otcovia nevedeli ani len predstaviť. Nikto od nás neočakáva, že do školy, práce či v nedeľu do kostola budeme nosiť ľudové kroje. Ale nikdy by sme nemali zabudnúť na ich krásu. Na krásu a na šikovnosť ľudí v minulosti, ktorí dokázali celé noci stráviť vyšívaním a šitím ľudového odevu, aby si mali čo na seba obliecť. Vtedy si isto nemysleli, že to zanechajú nám. Pre nás to môže byť zdroj, zdroj skúmania ich šikovnosti, myslenia a vkusu. A my na to zabúdame a čo je ešte horšie, veľakrát si ten odev ani nevážime.

Tieto krásne ľudové techniky sú už dlhšie na ústupe. Mladé dievčatá nemajú trpezlivosť sa niečo priučiť, a navyše načo, keď to nevyhovuje dnešnému imidžu.

Ako vyriešiť túto problematiku? Po dlhom čase venovanom písaním tejto práce sme prišli len na jednu alternatívu, ktorú môžeme využiť pre zachovanie dedičstva ďalším generáciám. Tou alternatívou je zahrnutie prvkov folklóru do moderného obliekania. Prvky folklóru sa dajú použiť na šatách, nohaviciach, kabelkách či topánkach a na mnohých iných častiach oblečenia. Aj týmto by sme chceli motivovať mladých ľudí k udržiavaniu tradícií, na ktoré môžeme byť právom hrdí.

Zhrnutie:

V tejto práci sme sa chceli zamerať na rozmanitosť ľudového odevu v okrese Stará Ľubovňa. Najprv sme s pomocou knižných a internetových zdrojov vypracovali teoretickú časť práce, v ktorej sme popísali históriu ale aj súčasnosť okresu Stará Ľubovňa, osídlenie, obyvateľstvo a aj všeobecne popísali ľudový odev ako prejav materiálnej kultúry nášho regiónu. Ako praktickú časť sme zvolili vydanie farebnej fotobrožúrky, ktorá obsahuje fotky krojov z jednotlivých dedín a ich krátky popis a vedecký výskum v ktorom sme podrobnejšie skúmali kroje z jednotlivých dedín.

Resumé:

In this study we wanted to focus on diversity of folk costumes in the district Stará Ľubovňa. Firstly, we developed a theoretical part with the help of books and the Internet resources, in which we described the history but also the present of the district Stará Ľubovňa, settlement, and we generally described traditional costumes as an expression of material culture of our region. In a practical part we chose the colorful brochure which is containing photos. There are folk costumes from the villages and their short description and scientific researches with details of these costumes from the villages.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

BARTKO, V., DERFIŇÁK, P., 2010. *Šambron*. Obecný úrad v Šambrone: b.v. ISBN 978 – 80 – 971318 – 5 – 2.

BOSÁK, M., BOSÁK, R., 2006. *Zvyky a tradície na Slovensku*. Prešov: Spoločnosť Michala Bosáka. ISBN 80-8073-398-8.

CHALUPECKÝ, I., POKRIVČÁK, Š., 1987. *Okres Stará Ľubovňa*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo. ISBN (nie je uvedené)

KOZÁK, Š., a kol., 2007. *Chmeľnica*. Obec Chmeľnica: b.v. ISBN 80 – 968450 – 8 - X.

KRAFČÍKOVÁ, M., 2014. *Utekali, aby zostali*. b.m: Vydavateľstvo Miroslav Števík. ISBN 978 – 80 – 971834 – 0– 0.

RADIČ, A., 2009. *Plaveč 1269 – 2009*. Plaveč: b.v. ISBN 978-80-970169-8-2.

SMETANA, K., SMETANA, M. *Lesnica*. Lesnica: Obecný úrad. ISBN (nie je uvedené)

ŠTEVÍK, M., 2005. *Z dejín osídlenia a verejnej správy stredovekého Spiša*. Stará Ľubovňa: Ľubovnianske múzeum. ISBN 80-969234-0-4.

PRÍLOHY:

Zoznam príloh:

Príloha A: Obec Šambron

Príloha B: Obec Lesnica

Príloha C: Obec Chmeľnica

Príloha D: Obec Plaveč

Príloha E: Obec Čirč

Príloha A: Obec Šambron

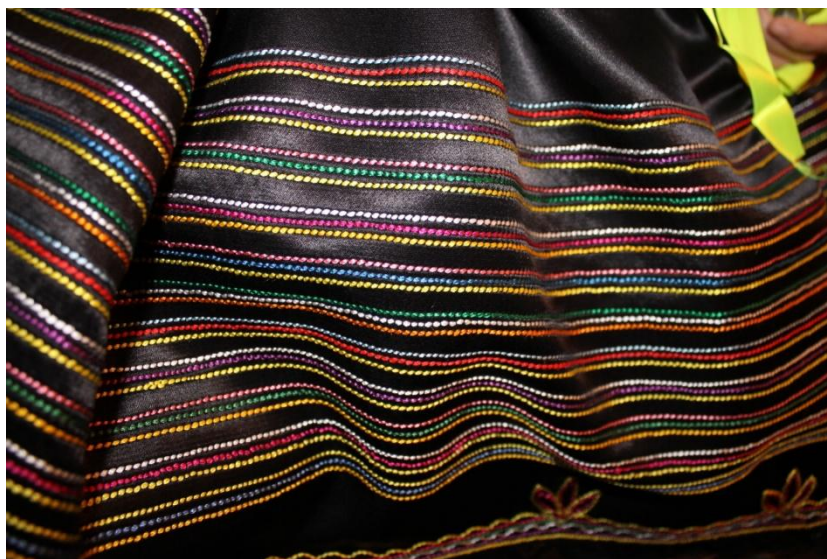
Obr.1: Dievčenský kroj z obce Šambron (foto: autor, 30.10.2016)

Obr.2: Chlapčenský kroj z obce Šambron (foto: autor, 30.10.2016)

Obr.3: Dievčenská sukňa (foto: autor, 30.10.2016)

Obr.4: Detail dievčenskej zástery (foto: autor, 30.10.2016)

Obr.5: Detail dievčenskej košele (foto: autor, 30.10.2016)

Obr.6 Dievčenský lajblik (foto: autor, 30.10.2016)

Obr.7: Detail chlapčenského lajblika (foto: autor, 30.10.2016)

Obr.8: Detail chlapčenského lajblika (foto: autor, 30.10.2016)

Príloha B: Obec Lesnica

Obr.9: Chlapčenský kroj z obce Lesnica (foto: autor, 03.01.2017)

Obr.10: Detail výšivky na chlapčenskom lajbliku (foto: autor, 03.01.2017)

Obr.11: Chlapčenské nohavice (foto: autor, 03.01.2017)

Obr.12: Detail výšivky na chlapčenských nohaviciach (foto: autor, 03.01.2017)

Obr.13: Chlapčenská košeľa (foto: autor, 03.01.2017)

Obr.14: Chlapčenský klobúk (foto: autor, 03.01.2017)

Obr.15: Chlapčenské krpce (foto: autor, 03.01.2017)

Obr.16: Chlapčenský opasok (foto: autor, 03.01.2017)

Obr.17: Valaška (foto: autor, 03.01.2017)

Príloha C: Obec Chmeľnica

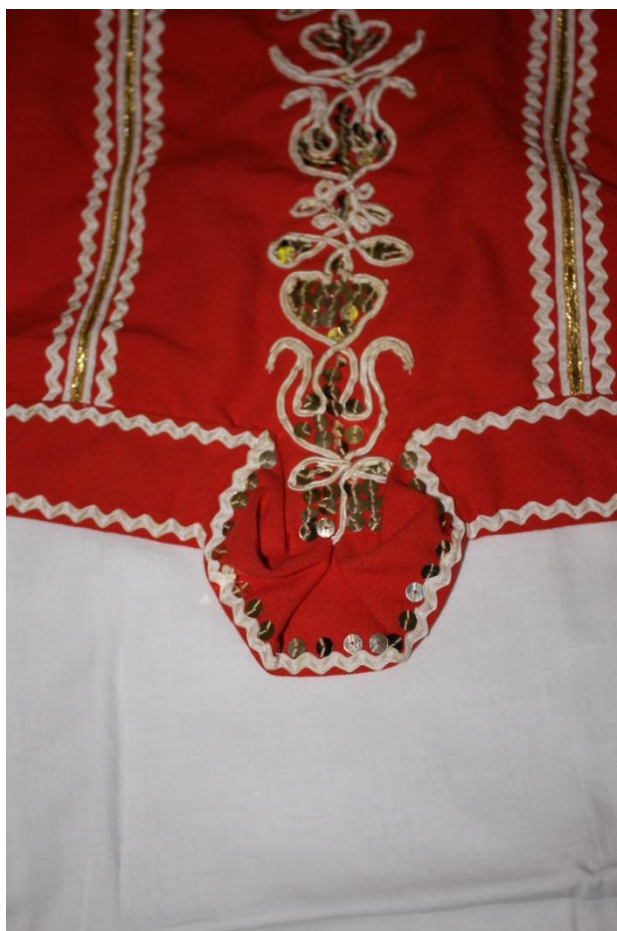
Obr.18: Dievčenský kroj z obce Chmeľnica (foto: autor, 6.11.2016)

Obr.19: Chlapčenský kroj z obce Chmeľnica (foto: autor, 6.11.2016)

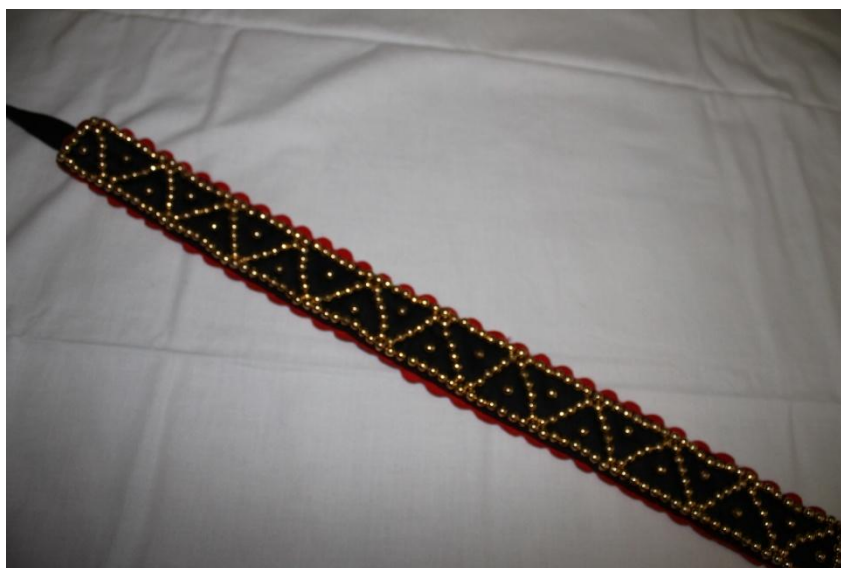
Obr.20: Detail dievčenskej sukne (foto: autor, 6.11.2016)

Obr.21: Detail dievčenského lajblika (foto: autor, 6.11.2016)

Obr.22: Dievčenská šatka (foto: autor, 6.11.2016)

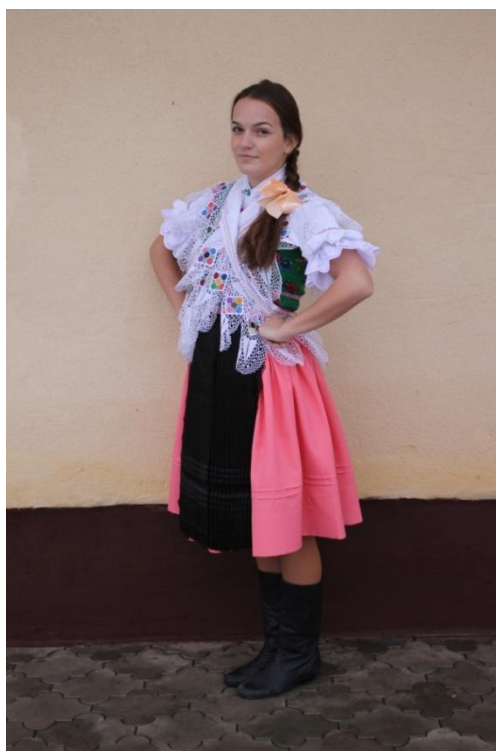

Obr.23: Detail dievčenskej čelenky (foto: autor, 6.11.2016)

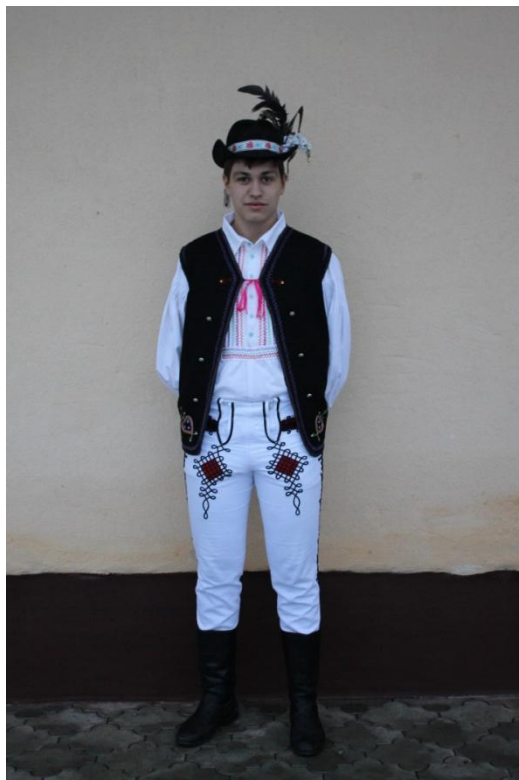

Obr.24: Detail chlapčenského lajblika (foto: autor, 6.11.2016)

Príloha D: Obec Plaveč

Obr.25: Dievčenský kroj z obce Plaveč (foto: autor, 17.11.2016)

Obr.26: Chlapčenský kroj z obce Plaveč (foto: autor, 17.11.2016)

Obr.27: Dievčenský lajblik (foto: autor, 17.11.2016)

Obr.28: Detail dievčenskej košeľe (foto: autor, 17.11.2016)

Obr.29: Dievčenská šatka (foto: autor, 17.11.2016)

Obr.30: Detail dievčenskej zástery (foto: autor, 17.11.2016)

Obr.31: Chlapčenské zápästky (foto: autor, 17.11.2016)

Obr.32: Chlapčenský klobúk (foto: autor, 17.11.2016)

Obr.33: Detail chlapčenského lajblika (foto: autor, 17.11.2016)

Príloha E: Obec Čirč

Obr.34: Dievčenský kroj z obce Čirč (foto: autor, 11.12.2016)

Obr.35: Chlapčenský kroj z obce Čirč (foto: autor, 11.12.2016)

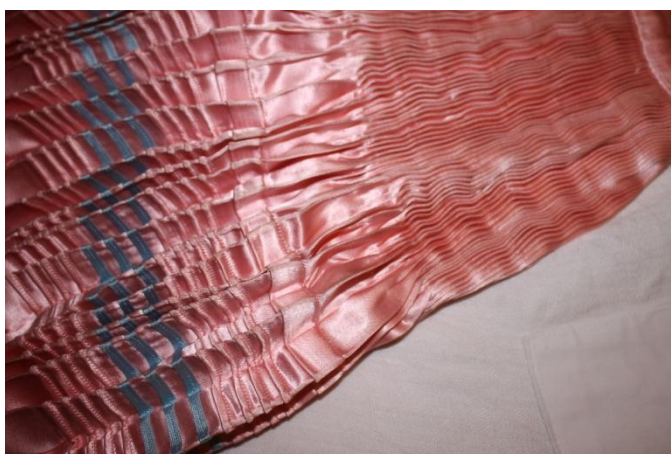
Obr.36: Dievčenský lajblik (foto: autor, 11.12.2016)

Obr.37: Detail vyšívania dievčenského lajblika (foto: autor, 11.12.2016)

Obr.38: Rukáv na dievčenskej košeli (foto: autor, 11.12.2016)

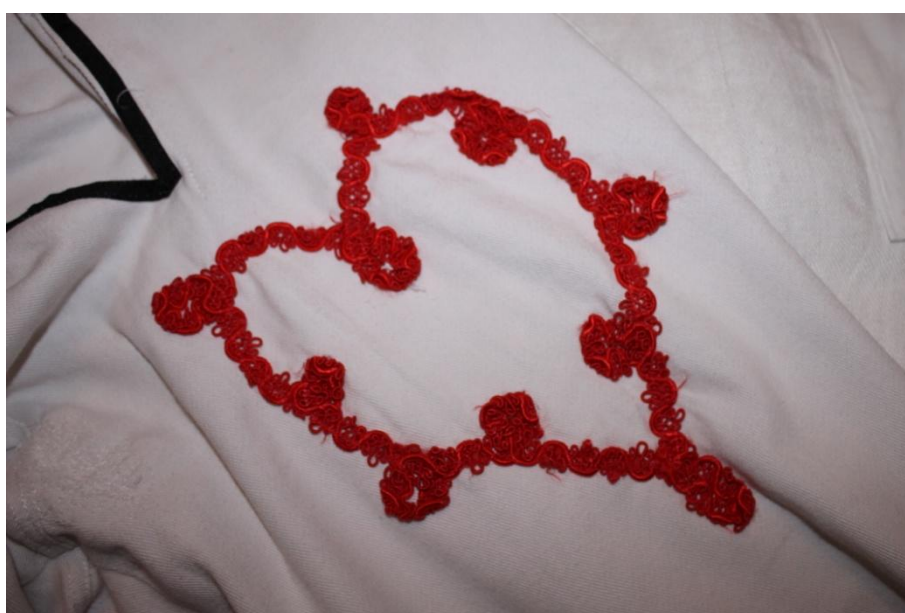
Obr.39: Detail dievčenskej sukne z obce Čirč (foto: autor, 11.12.2016)

Obr.40: Zlatá brošňa (foto: autor, 11.12.2016)

Obr.41: Chlapčenská košeľa (foto: autor, 11.12.2016)

Obr.42: Detail chlapčenských nohavíc (foto: autor, 11.12.2016)

Obr.43: Detail chlapčenského lajblika (foto: autor, 11.12.2016)

Obr.44: Chlapčenský klobúk (foto: autor, 11.12.2016)